

Nr 11.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ökning av regeringsrådets antal.

Första lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 60 i första kammaren av herr *Holmbäck* och nr 90 i andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg samt nr 62 i första kammaren av herr *Wehtje m. fl.* och nr 68 i andra kammaren av herrar *Edström* och *Nilsson* i Svalöv.

I motionerna I: 60 och II: 90, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen efter erforderlig utredning måtte för sin del besluta om sådan ändring av lagen om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, att regeringsrätten kan förstärkas med ytterligare en eller flera ledamöter».

Motionerna I: 62 och II: 68, vilka även äro likalydande, utmynna i hemställan, »att riksdagen måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 mars 1946 (nr 113)
om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 31 december 1957 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av elva regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1951.»

Därjämte anföra motionärerna:

»Skulle det befinnas, att antalet regeringsråd bör ökas mera än som anges i ovanstående lagförslag, hemställes, att vederbörande utskott måtte vidtaga därav föranledd ändring i lagförslaget.»

I motiveringen anföres i motionerna I: 62 och II: 68 bl. a. följande.

På senare tid synes — — — balansen av mål i kammarrätten hava gått ned rätt betydligt. — — — Annorlunda förhåller det sig med balansen av oavgjorda taxeringsmål i regeringsrätten. Den utgjorde vid 1950 års utgång

enligt den senaste arbetsberättelsen från finansdepartementets regeringsrättsbyrå 4 183 mål (inklusive ett mindre antal mål ang. nöjesskatt m. m. som icke avser taxering i vanlig mening) och hade under året ökat med icke mindre än 580 mål. Eftersom avverkningen av till nämnda byrå hörande mål under samma tid uppgick till 1 388 mål, kan byråns balans på två år beräknas öka med i det närmaste samma antal mål, som hinner avverkas under ett år. Detta betyder, att väntetiden för de skattskyldiga — därest särskilda åtgärder för ökad avverkning av målen icke vidtagas — om två år kan beräknas ha ökat ytterligare nära ett år. Fortsätter denna tendens, kan läget lättligen bliva katastrofalt för rättsvärderna å ifrågakvarande område. — — —

Att arbetsbalansen hos regeringsrätten ökat trots ökningen av regeringsrådets antal och icke på avsett sätt nedbringats är icke någon överraskande företeelse. I statsverkspropositionerna hava under de senaste åren under andra huvudtitelns anslag till regeringsrätten lämnats vissa upplysningar härutinnan. Motsvarande upplysningar saknas, såvitt vi kunna finna, i årets statsverksproposition. Vi hava därför ansett oss böra fästa riksdagens uppmärksamhet på den förevarande frågan och förmena, att riksdagen redan nu bör fatta beslut om härav påkallade åtgärder. — — —

I avsaknad av erforderligt material för beräkning av effekten av olika tänkbara möjligheter hava vi stannat vid att nu föreslå ökning av regeringsrådets antal med ytterligare ett regeringsråd. — — —

En förstärkning av arbetskrafterna hos regeringsrätten med ett regeringsråd och häremot svarande antal föredragande är ingen större fråga ur statsfinansiell synpunkt och den framstår även ur dylik synpunkt såsom väl försvarlig. Ett snabbare avgörande av taxeringsmålen medför nämligen besparing av det allmännas utgifter för räntegottgörelse vid skatterestitutioner, i det att den tid räntegottgörelsen avser minskas. Några siffror skola belysa innebörden av detta påpekande. Antalet vid 1950 års utgång oavgjorda taxeringsmål hos regeringsrätten motsvarar i det närmaste exakt antalet taxeringsmål, som med nuvarande sammansättning av regeringsrätten tarva tre år för sitt avgörande. Det på grund av beslut av regeringsrätten under år 1950 restituerade skattebeloppet utgjorde enligt en överslagsberäkning omkring 1 720 000 kronor. Motsvarande belopp torde vissa tidigare år hava varit väsentligt högre. Ränta å 1 720 000 kronor under 2½ år, vilken tidrymd med hänsyn till erforderlig remisstid kan betecknas såsom den nuvarande »onödiga liggetiden», uppgår till 215 000 kronor. De besparingar, som kunna vinnas genom att räntekostnaderna nedgå, motväga således rätt avsevärt den kostnadsökning, som vårt förslag till ökning av regeringsrådets antal medför. — — —

Beträffande vad motionärerna i övrigt anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

Regeringsrättens organisation och arbetssätt.

Gällande föreskrifter angående regeringsrättens organisation och verksamhet återfinnas i §§ 18, 19, 21, 22, 25 och 26 regeringsformen samt i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Härtill ansluta sig bestämmelserna i en särskild lag av den 29 mars 1946 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Konungens rätt att pröva och avgöra besvär, som jämlikt författningarna

må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skall enligt § 18 regeringsformen i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, uppdragas minst sju av Konungen utnämnda personer, som förvaltat civil beställning samt däruti ådagalagt insikt, erfarenhet och redlighet. Dessa kallas regeringsråd och utgöra Konungens regeringsrätt. Minst två tredjedelar av hela antalet regeringsråd skola ha fullgjort vad författningarna föreskriva dem som må nyttjas i domarämbeten. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall enligt § 21 regeringsformen tjänstgöra i lagrådet. I § 22 regeringsformen stadgas, att mål i regeringsrätten kunna prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro ense om slutet. I § regeringsrättslagen föreskriver, att regeringsrätten skall utgöras av sju regeringsråd, av vilka en i regel tjänstgör i lagrådet.

Genom den nyssnämnda lagen av den 29 mars 1946, vilken trätt i kraft den 1 oktober samma år, har emellertid genomförts en provisorisk förstärkning av regeringsrätten till tio regeringsråd, av vilka dock fortfarande en skall tjänstgöra i lagrådet. Regeringsrättens arbete skall enligt samma lag fortgå minst fyrtio veckor om året. I den mån så lämpligen kan ske, skall regeringsrätten arbeta på avdelningar.

Provisoriet var ursprungligen avsett att vara till och med den 30 september 1949 eller, om särskilda förhållanden föranledde därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde. Genom en år 1949 genomförd lagändring utsträcktes emellertid tiden för provisoriets längsta bestånd till den 30 september 1952. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju.

Jämlikt stadgande i § 25 regeringsformen skola ärendena beredas till föredragning och avgörande i regeringsrätten i det departement, vartill de höra enligt Kungl. Maj:ts stadga den 29 juni 1950 angående statsdepartementen. Förordnande att inom vederbörande departement bereda och inför regeringsrätten föredraga ärende meddelas enligt 6 § regeringsrättslagen av Konungen. Närmare föreskrifter i nu berörda hänseenden och angående behandlingen i övrigt inom statsdepartementen av ärenden, som tillhöra regeringsrätten, meddelas i en av Kungl. Maj:t den 18 juni 1926 utfärdad stadga.

Sedan antalet regeringsråd den 1 oktober 1946 ökades till tio, därav en tjänstgörande i lagrådet, har som regel tillämpats följande schema för tjänstgöringen i regeringsrätten.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande vid föredragning		Frånvarande för hemarbete
		avd. 1	avd. 2	
Måndag varannan vecka	1	5	4	—
Tisdag varje vecka	4	5	4	—
Onsdag »	4	5	4	—
Torsdag »	4	—	4	5
Fredag »	4	4	—	5

Lördagen är hemarbetsdag för samtliga ledamöter.

Antalet föredragningstimmar i veckan uppgår alltså varannan vecka till 26 och varannan vecka till 24 eller i medeltal till 25. Medan antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter utgjorde sex uppgick föredragningstiden under åren omkring 1940 till 15 timmar i veckan men ökades från och med år 1942 med hänsyn till ökat antal inkommande mål successivt till 17 timmar i veckan. För år räknat har den planemässiga föredragningstiden — med reduktion för mellankommande helgdagar — uppgått före år 1942 till omkring 580 timmar, åren 1943—45 till omkring 655 timmar samt därefter med nio ledamöter till omkring 955 timmar. Fördelat på antalet ledamöter motsvara dessa föredragningstider 97, 109 och 106 timmar.

Historik.

Det första världskriget förorsakade en mycket kraftig ökning i tillströmningen av mål till regeringsrätten. För att nedbringa uppkommen arbetsbalans förordnades genom kungörelse den 12 december 1924, att besvär i vissa mål om avlöningsförmåner och dylikt samt vissa mål om delaktighet i eller avgift till pensionsinrättning m. m., som dithills prövats av regeringsrätten, skulle i stället fullföljas till och avgöras i kammarrätten. Vidare förordnades, att dylika mål ävensom vissa på kammarrättens prövning beroende anmärkningsmål, mål om avkortning och avskrivning av allmänna medel eller av persedlar samt reskontreringsmål i allmänhet icke skulle få fullföljas från kammarrätten. Ytterligare föreskrevs genom kungörelse samma dag, att mål om familjeunderstöd åt värnpliktiga skulle, där besvär i dylika mål dithills prövats av regeringsrätten, i stället avgöras i kammarrätten. Tillräcklig minskning i tillströmningen av mål till regeringsrätten inträdde emellertid icke genom nu berörda föreskrifter. Ytterligare åtgärder blevo därför erforderliga. Genom lag den 5 mars 1926 föreskrevs, att regeringsrättens obligatoriska hörande över ansökningar i fideikommissärenden skulle upphöra. I syfte att befordra en snabbare handläggning av målen i regeringsrätten genomfördes vidare samma år vissa bestämmelser för åstadkommande av en förbättrad föredragning. En icke oväsentlig avlastning av regeringsrättens arbetsbörda skedde sedermera därigenom att enligt särskilda föreskrifter i förordningen den 27 juni 1927 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1928 samt i taxeringsförordningen den 28 september 1928 talan mot kammarrättens utslag icke vidare finge föras beträffande huvudparten av mål rörande fastighetstaxering för år 1928 eller senare år eller beträffande mål om virkestaxering för år 1929 eller senare år.

Emellertid ansågs icke till fyllest med dessa åtgärder till lättande av regeringsrättens arbetsbörda, utan nya åtgärder i detta syfte beslötos år 1928.

Genom lag den 14 juni 1928 ändrades regeringsrättslagen så, att ytterligare vissa grupper av mål överflyttades från regeringsrätten till annan myndighets prövning. Vidare vidtogs genom kungörelse den 24 augusti 1928

sådan ändring av den förut omnämnda kungörelsen den 12 december 1924, att regeringsrätten jämväl befriades från handläggning av mål om ersättning för vissa utgifter i tjänsten m. m.

Härjämte genomfördes en lag den 14 juni 1928 angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal, enligt vilken antalet regeringsråd för tiden från och med den 1 januari 1929 intill utgången av år 1931 skulle utgöra elva och därefter, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kunde ske, skulle nedbringas till sju. I den utsträckning så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kunde ske skulle regeringsrätten arbeta å avdelningar. Ledamotsantalet minskades därefter år 1932 med en och år 1933 med tre.

Ur förarbetena till den år 1946 antagna lagen om tillfällig ökning av regeringsrådets antal må återgivas följande uttalanden av *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*.

Antalet till regeringsrätten inkommande mål uppgick under 1930-talet i medeltal till omkring 2 100 om året. Från och med år 1941 har antalet inkommande mål stadigt ökat. Nämnade år inkommo 2 206 mål. Motsvarande antal utgjorde år 1942 2 283, år 1943 2 664, år 1944 3 009 och 1945 3 027. Antalet årligen i regeringsrätten avgjorda mål — däri inbegripna återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål — har under tidsperioden 1941—1945 utgjort respektive 2 068, 2 207, 2 592, 2 473 och 2 368. Såsom en följd av den ökade arbetsbördan har antalet balanserade mål ökat från 792 den $\frac{1}{1}$ 1941 till 2 281 den $\frac{1}{1}$ 1946.

Ökningen av antalet mål i regeringsrätten beror i viss mån på tillkomsten av lagstiftning, som tillfört regeringsrätten nya grupper av mål. Ökningen faller dock i väsentlig utsträckning på skattemålen, i främsta rummet krigskonjunktur- och omsättningsskattemålen. — — —

Vid bedömandet av den kommande utvecklingen bör — — — beaktas, att den under senare år högt uppdrivna arbetstakten i regeringsrätten svårigen torde kunna hållas under flera år i följd. Det nuvarande antalet av omkring 2 500 avgjorda mål per år torde ligga vid gränsen för regeringsrättens arbetsförmåga med nuvarande arbetskrafter och får anses vara högre än som under en följd av år kan påräknas såsom genomsnittligt. Antalet årligen avgjorda mål kan därför komma att minska.

För arbetets jämna gång måste alltid finnas en viss icke alltför ringa balans. Helst torde denna böra hållas vid omkring 1 000 mål. Av vad förut anförts framgår emellertid, att balansen vid senaste årsskiftet varit avsevärt mer än dubbelt så stor samt att den, om åtgärder för dess nedbringande ej vidtagas, med all säkerhet kommer att ytterligare stiga.

Redan den nu föreliggande arbetsbalansen utgör otvivelaktigt en olägenhet för den rättssökande allmänheten. I fråga om exempelvis den största gruppen av målen i regeringsrätten, nämligen beskattningsmålen, ligger det i öppen dag vilka avsevärda nackdelar som följa av dröjsmål med avgörandet. Beskattningsmålen gälla ofta för den skattskyldige betydande belopp. Beträffande åtskilliga kommunala mål gäller, att ett snabbt avgörande ofta kan vara av stor betydelse för kommunen. Även i fråga om ett flertal andra mål gör sig kravet på skyndsamhet i handläggningen starkt gällande. Ett nedbringande av arbetsbalansen i regeringsrätten får sålunda anses vara ett betydande allmänt intresse.

Jag övergår härefter till frågan på vad sätt balansen bör nedbringas.

Att utöver vad som skedde på 1920-talet minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt synes icke vara tillrådligt. Ej heller synes möjlighet förefinnas att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa grupper av mål, i varje fall ej i nämnvärd omfattning. En undersökning, huruvida ändringar i regeringsrättens arbets sätt skulle kunna åstadkomma ökat arbetsresultat med oförändrade arbetskrafter, torde likaså leda till negativt resultat. Någon minskning av antalet i målens handläggning deltagande ledamöter synes mig icke kunna tillrättas och förlängning av föredragningstiden utöver den nu vanligen tillämpade om fyra timmar torde svårigen kunna genomföras utan olägenheter. — — —

Vid nu angivna förhållanden torde en ökning av antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter vara den enda praktiska utväg som står till buds. — — —

Efter närmare överbägande av det nu föreliggande spørsmålet har jag kommit till den uppfattningen, att förstärkningen av regeringsrätten bör ske med tre nya ledamöter och gälla under en tid av tre år.

Vidare må återgivas vissa uttalanden av *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, vid remissen till lagrådet av förslaget till den år 1949 genomförda ändringen i 1946 års lag. Efter att ha erinrat om att balansen av oavgjorda mål fortsatt att stiga samt att en förskjutning ägt rum i fråga om målens beskaffenhet, i riktning mot högre antal av stora och invecklade mål, anförde departementschefen.

Den lämnade redogörelsen ger vid handen, att syftet med den år 1946 vidtagna tillfälliga ökningen av regeringsrådets antal ej kan vinnas inom beräknad tid. Från regeringsrättens sida har ifrågasatts, att med hänsyn härtill domstolen skulle förstärkas med ytterligare en ledamot. En sådan anordning är jag emellertid icke beredd att tillstyrka. Å andra sidan bör tydligen någon minskning av ledamotsantalet icke äga rum, förrän balansen nedbringats till betydligt lägre nivå än för närvarande. Hur lång tid som kan åtgå härför är uppenbarligen svårt att på förhand beräkna. Någon mera väsentlig nedgång lär dock knappast kunna åstadkommas förrän tidigast om tre eller fyra år. Jag anser mig därför böra förorda, att provisoriet tills vidare förlänges till och med den 30 september 1952.

Vid behandlingen i kamrarna den 9 februari 1949 av första lagutskottets utlåtande nr 1, vari utskottet hemställde om bifall till den föreslagna ändringen i 1946 års lag, anförde i första kammaren herr *Holmbäck* bl. a. följande.

Eftersom balansen ökar i stället för att minska hade jag för min del väntat mig att justitieministern i stället för att, som han nu har gjort, föreslå ett bibehållande av status quo skulle föreslå att man skulle öka regeringsrådets antal med ett, som regeringsrätten hade föreslagit, eller kanske med två, för att få denna balans ur världen.

Till svar härå anförde *departementschefen* bl. a.

Den stora balanspuckel av mål, som måste avarbetas, är åtminstone till väsentlig del ett tillfälligt fenomen, som beror av de mycket betungande krigskonjunkturskattmålen och andra med kristiden sammanhängande företeelser. Med hänsyn härtill framstod det år 1946 såsom tveksamt, om man borde gå så långt som till en ökning av ledamotsantalet med 50 pro-

cent, men så gjordes dock på grund av de ogynnsamma balanssiffrorna, och det har ju sedan visat sig vara välbetänkt. Jag tror dock att man måste var mycket försiktig med att ytterligare utvidga regeringsrätten, och det är min förhoppning att det inte skall dröja så länge förrän balansen successivt nedbringas. Då gäller det att återigen minska antalet regeringsråd, och med hänsyn därtill tror jag det är klokt att åtminstone tills vidare stanna vid den redan företagna ökningen med tre ledamöter. Det är emellertid möjligt att det kan komma att gå så illa, att man blir tvungen överväga sådana åtgärder, som herr Holmbäck förordat, men jag hoppas att så inte skall bli fallet.

Regeringsrättens arbetsbörda m. m.

Huru förhållandena för tiden efter år 1932 tett sig med avseende å antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål, framgår av följande sammanställning. I antalet avgjorda mål inbegripas återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål.

	Under året inkomna	Under året avgjorda	Vid årets utgång balanserade
1933	2 385	2 210	1 261
1934	2 602	2 658	1 205
1935	2 259	2 465	999
1936	2 033	2 078	954
1937	1 928	1 963	919
1938	2 252	2 098	1 073
1939	2 174	2 262	986
1940	1 888	2 081	792
1941	2 206	2 068	933
1942	2 283	2 207	1 009
1943	2 664	2 592	1 082
1944	3 009	2 473	1 618
1945	3 027	2 368	2 281
1946	3 333	2 466	3 150
1947	3 171	2 898	3 425
1948	2 937	2 703	3 657
1949	3 012	2 633	4 036
1950	3 221	2 668	4 589

Då utvecklingen under de närmaste åren i väsentlig mån är beroende på i vilken omfattning mål fullföljas från kammarrätten, meddelas här vissa uppgifter om kammarrättens arbetsbörda.

Antal till kammarrätten inkomna mål.

	Krigskonjunk- turskattemål.	Andra beskatt- ningsmål, ej tillhörande fastighetsavd.	Summa
1945	2 702	7 311	10 013
1946	2 755	8 438	11 193
1947	3 980	7 007	10 987
1948	1 335	5 281	6 616
1949	736	8 085	8 821

Antal i kammarrätten avgjorda mål.

	Krigskonjunkturskattemål.	Andra mål	Summa
1945	2 702	7 101	9 803
1946	2 712	7 210	9 922
1947	2 517	6 869	9 386
1948	2 698	7 033	9 731
1949	2 565	6 697	9 262

Balans i kammarrätten den 31 december.

1945	3 246	8 122	11 368
1946	3 289	9 350	12 639
1947	4 752	9 488	14 240
1948	3 389	7 736	11 125
1949	1 560	9 124	10 684

Under de nio första månaderna år 1950 inkommo till kammarrätten 290 krigskonjunkturskattemål och 6 403 andra beskattningsmål ej tillhörande fastighetsavdelningen. Balansen i kammarrätten utgjordes den 30 september 1950 av 878 krigskonjunkturskattemål och 7 893 andra mål eller sammanlagt 8 771 beskattningsmål ej tillhörande fastighetsavdelningen. Av krigskonjunkturskattemål kvarlåg dessutom hos länsstyrelserna omkring 200 mål.

I en inom regeringsrätten upprättad, den 1 november 1950 dagtecknad promemoria angående arbetsbördan därstädes, från vilken de ovan lämnade uppgifterna om kammarrättens arbetsbörda äro hämtade, anföres följande.

På grund av ovanstående uppgifter från kammarrätten och vunnit erfarenhet om frekvensen av besvär över kammarrättens utslag i fråga om de olika kategorierna av mål samt om avverkningstakten i regeringsrätten kunna följande slutsatser dragas rörande arbetsbelastningen i fortsättningen i regeringsrätten.

Utöver balansen av krigskonjunkturskattemål, som den 30 september 1950 utgjorde 1 214 och vid årets slut beräknas utgöra omkring 1 150, beräknas ytterligare inkomma inemot 250 sådana mål. Sammanlagt skulle således efter instundande årsskifte omkring 1 400 krigskonjunkturskattemål återstå för föredragning, vilket beräknas motsvara en föredragningstid av 500 à 550 timmar.

I fråga om andra finansmål kan det antagas att verkningarna av den senaste uppbördsreformen, vilken torde hava utgjort huvudanledningen till nedgången av tillströmningen till kammarrätten under åren 1947 och 1948, numera hava utspelats. Tillströmningen har under de nio första månaderna år 1950 jämfört med föregående år ökat med inemot 10 %. Antalet såväl inkommande som avgjorda beskattningsmål i kammarrätten måste därför antagas i fortsättningen stiga till 8 000 à 9 000 mål årligen, vilket beräknas medföra att till regeringsrätten inkomma 1 500 à 1 600 mål årligen, motsvarande en föredragningstid av omkring 500 timmar. Balansen av dessa mål, som den 30 september 1950 utgjorde 2 951 och för årsskiftet uppskattas till omkring 3 050, borde vid nämnda antal årligen inkommande mål icke överstiga 500 mål. Balansen borde därför nedbringas med omkring 2 550 mål, vilket beräknas motsvara en föredragningstid av 800 à 850 timmar.

Antalet till andra departement inkomna mål, som under senare år utgjort, år 1943 1 372, år 1944 1 335, år 1945 1 127, år 1946 1 320, år 1947 1 377, år 1948 1 225 och år 1949 1 203 eller sålunda i genomsnitt 1 266, måste antagas även i fortsättningen stiga till 1 200 à 1 300 mål årligen. Med den avverkningstakt, som för sådana mål uppnåtts under de första nio månaderna år 1950, motsvarar detta en årlig föredragnings-tid av omkring 450 timmar. Balansen av dessa mål, som den 30 september 1950 utgjorde 499 mål, kan anses för årstiden vara av normal omfattning.

Sammanlagt kan antalet årligen inkommande mål, med undantag för krigskonjunkturskattemål, i fortsättningen antagas utgöra omkring 2 800, motsvarande en föredragnings-tid av omkring 950 timmar eller sålunda praktiskt taget den tid, som kan uppnås med nuvarande antal av nio i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter. För nedbringande av balansen till önskvärd storlek samt avverkning av återstående krigskonjunkturskattemål beräknas därutöver en föredragnings-tid av omkring 1 300 à 1 400 timmar vara erforderlig.

Det framgår av ovanstående att regeringsrättens arbetsbalans icke kan väntas bliva minskad utan ytterligare förstärkning under en övergångstid. Utökning av antalet regeringsråd med ytterligare ett skulle medgiva föredragning på två avdelningar under ännu en veckodag motsvarande en ökning av den årliga föredragnings-tiden med omkring 150 timmar, som skulle stå till förfogande för nedbringande av balansen. Därvid skulle ändock normal balans icke kunna beräknas återställd förrän i bästa fall inom 10 år efter utökningen. Om det anses önskvärdt, att balansen på kortare tid, exempelvis 5 år, reduceras till normal nivå, måste antalet ledamöter ökas ännu mer. Därvid är emellertid att märka, att fortsatt utökning vid rimlig arbetsordning blir mindre effektiv. Särskilt är det svårt att för elva i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter konstruera en effektiv arbetsordning. Med tolv ledamöter blir den årliga arbetstiden den dubbla mot vad som uppnåddes med sex ledamöter eller sålunda omkring 1 310 timmar per år. Därvid skulle för reduktion av balansen disponeras omkring 360 timmar per år och normal balans kunna förväntas återställd efter 4 år, eller, därest utökningen genomföres successivt från hösten 1951 till hösten 1952, innan under åren 1956—57 tre av regeringsrättens nuvarande äldre ledamöter hava att avgå på grund av gällande pensionsbestämmelser.

I anslutning till vad i promemorian sist anförts må anmärkas, att av regeringsrättens nuvarande ledamöter äro två födda 1889, en 1890, en 1892, en 1894, en 1896, en 1899, en 1900 och en 1905. Skyldighet att avgå inträder för regeringsråd vid en ålder av 67 år.

I en inom finansdepartementets regeringsrättsbyrå upprättad, den 17 februari 1951 dagteknad promemoria angående vissa i motionerna I: 62 och II: 68 lämnade uppgifter har anförts följande.

De under år 1950 på finansdepartementets föredragning i regeringsrätten avgjorda taxeringsmål, däri taxeringarna nedsattes av regeringsrätten, uppgingo, om varje utslag angående särskild skattskyldig antages motsvara ett mål, till ett antal av 354. Dessa utslag hänförde sig till olika års taxeringar på följande sätt:

Taxeringsår	1940	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948
Antal	1	5	26	79	101	54	84	4

Det kan nämnas, att antalet avgjorda mål angående 1948 års taxering blivit exceptionellt stort, därför att vissa mål rörande påföring av skatt för inkomstökning jämlikt övergångsbestämmelserna till uppbördsförordningen för taxeringsåret 1947 av likartad beskaffenhet ansetts böra tagas i förtur.

Den skatt, som skall restitueras på grund av dessa avgöranden, uppgår enligt verkställda beräkningar, om hänsyn togs endast till den statliga skatten (alltså fränsett den kommunala skatten) till 1 716 779 kronor. Det är att märka att dessa beräkningar äro något approximativa, då en exakt skatteberäkning ibland är mycket tidsödande. Approximationen torde emellertid endast röra sig om ett par tusental kronor.

Uppgifterna i motionerna om balansen av oavgjorda samt om antalet av under år 1950 avgjorda mål stämma med den senast upprättade balansredogörelsen. Det kan tilläggas att balansen ineliggande ej avgjorda mål till ett antal av 1 186 utgjordes av krigskonjunkturskattemål.

För kontroll av uppgiften, att det restituerade skattebeloppet på grund av regeringsrättens avgöranden tidigare år torde ha varit väsentligt högre, har en beräkning gjorts även av skatterestitutionen på grund av utslag under år 1949. Den beräkningen slutar på en sammanlagd restitution av statlig skatt å 1 671 227 kronor.

Utskottet.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten visat en oavbruten stegring under det senaste decenniet. I syfte att nedbringa balansen tillgrepo statsmakterna år 1946 den utvägen att provisoriskt utöka antalet ledamöter i domstolen med tre. Trots denna förstärkning fortsatte balansen att stiga. År 1949, då tiden för provisoriet skulle ha utlöpt och antalet regeringsråd alltså borde ha i mån av inträffade ledigheter nedbringats till det normala, eller sju, förlängdes därför giltighetstiden för den provisoriska lagstiftningen till och med den 30 september 1952. Under de sistförflutna två åren har anhopningen av oavgjorda mål blivit än större. Vid årsskiftet 1950/51 uppgick balansen till 4 589 mål eller mera än fyra och en halv gånger det antal mål som anses motsvara normal balans (1 000 mål).

Orsakerna till denna utveckling äro två. Dels har antalet inkommande mål över huvud taget ökat, och dels har i fråga om målens beskaffenhet en förskjutning ägt rum, så att antalet omfattande och invecklade mål blivit större.

Vad angår antalet inkommande mål har detta under de fem sista åren uppgått till i genomsnitt 3 130 per år. Regeringsrätten har beräknat att den årliga tillströmningen i fortsättningen kommer att uppgå till 2 800 mål. I sistnämnda summa har dock icke inräknats det mindre antal krigskonjunkturskattemål, som ännu väntas komma att fullföljas till regeringsrätten. I anslutning till det sagda må framhållas, att för föredragning av 2 800 mål beräknas åtgå en tid av omkring 950 timmar eller praktiskt taget hela den föredragningstid, som kan uppnås per år med nuvarande antal i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter.

Beträffande målens beskaffenhet må anmärkas, att framförallt krigskonjunkturskattemålen visat sig vara betydligt mer invecklade och tidskrävande än vad i allmänhet de mål äro, som fullföljas till regeringsrätten. Sedan krigskonjunkturskatten numera avvecklats, återstår endast ett mindre antal mål om sådan skatt, vilka kunna väntas bliva dragna under regeringsrättens prövning. En betydande balans av tidigare inkomna krigskonjunkturskattemål kvarstår dock. Regeringsrätten har räknat med att omkring 1 400 sådana mål — inklusive de mål som ännu väntas inkomma — skulle återstå för föredragning efter den 1 januari innevarande år. Här för erfordras en föredragningstid av 500 å 550 timmar.

Den balans, som i övrigt förefinnes, belöper väsentligen å de vanliga skattemålen. För att nedbringa denna balans till normal storlek kräves 800 å 850 timmars föredragning.

Det anförda giver vid handen att, därest icke särskilda åtgärder tillgripas, den nuvarande stora balansen av oavgjorda mål icke kan väntas bliva nedbringad. Tvärtom torde det, intill dess krigskonjunkturskattemålen blivit helt avverkade, vara oundvikligt att balansen fortsätter att stiga. Därefter skulle balansen — om icke antalet inkommande mål ytterligare ökar eller eljest oförutsedda omständigheter inträffa — kunna hållas konstant. Framhållas må emellertid att, därest det i propositionen nr 33 till innevarande riksdag framlagda förslaget till förordning om investeringsskatt vinner riksdagens bifall, anledning finnes att antaga, att regeringsrätten inom kort kommer att bliva belastad med åtskilliga mål rörande sådan skatt. Man torde böra räkna med att följden härav kommer att bliva en ytterligare ökning av balansen.

Det ligger i öppen dag att det rådande tillståndet är mycket otillfredsställande. Den stora balansen medför att målen — och då i synnerhet skattemålen — icke kunna avgöras med tillbörlig snabbhet. För närvarande kan man räkna med att avgörandet av ett till regeringsrätten fullföljt skattemål, till följd av anhopningen av mål därstädes, fördröjes omkring två och ett halvt år utöver den tid, som behandlingen i de olika instanserna alltid måste taga. Stiger balansen, kommer liggetiden att öka. För den enskilde medför det givetvis avsevärda olägenheter att på detta sätt nödgas vänta under åtskilliga år på att få ett slutligt avgörande i en skattefråga. Ofta röra målen för den skattskyldige betydande belopp. Även för det allmänna medför tillståndet olägenheter i åtskilliga hänseenden. För en underinstans är det sålunda till stort hinder, att prejudicerande avgörande icke inom rimlig tid kan erhållas i viktiga principfrågor, som där varit under bedömande och som återkomma i andra, på instansens prövning beroende mål. Av stor betydelse är det också, att den onödiga liggetiden medför ökade utgifter för det allmänna. Om den skattskyldiges talan helt eller till någon del bifalles och skatt alltså restitueras till honom, utgår nämligen ränta å det restituerade beloppet, beräknad efter fem procent om året från det skatten guldits. Ju längre tid som förflyter innan restitutionbeslutet kan meddelas, desto högre blir ränteutgiften.

Med hänsyn till de påtalade olägenheterna av målanhopningen i regeringsrätten är det enligt utskottets mening uppenbart, att åtgärder snarast måste vidtagas för att nedbringa balansen. Erinras må härvid att chefen för justitiedepartementet år 1946 övervägde olika möjligheter att komma till rätta med den då hastigt stigande balansen i regeringsrätten men stannade vid att förorda en utökning av regeringsrådets antal som den enda praktiska utvägen. Anledning synes icke finnas att i nuvarande läge ifrågasätta en annan lösning av samma spörsmål.

Inom regeringsrätten gjorda beräkningar giva vid handen, att en förstärkning av domstolen med en ledamot skulle medföra att den årliga föredragningstiden skulle kunna ökas med cirka 150 timmar. Härigenom kan dock normal balans icke beräknas bli återställd förrän i bästa fall inemot tio år efter utökningen. En förstärkning med två regeringsråd åter torde icke innefatta någon framkomlig väg, enär det är svårt att konstruera en effektiv arbetsordning med elva i domstolen tjänstgörande ledamöter. Ökas ledamöternas antal med tre, skulle regeringsrätten kunna arbeta på två avdelningar, om vardera sex regeringsråd. Med en sådan indelning skulle normal balans kunna väntas bli uppnådd efter fyra år. En ännu större utökning av regeringsrätten lär av åtskilliga skäl knappast ligga inom det möjligas gränser.

Givet är att en utökning av regeringsrätten med en eller flera ledamöter skulle komma att draga med sig icke obetydliga utgifter för statsverket. Hänsyn måste sålunda tagas — förutom till avlöningen till nytillkommande regeringsråd — till behovet av ytterligare föredragande samt biträdespersonal m. m. Under beaktande av de i propositionen nr 52 till innevarande riksdag föreslagna grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning har utskottet beräknat kostnaden för en förstärkning av regeringsrätten med en ledamot till omkring 100 000 kronor och för en förstärkning med tre ledamöter till 250 000 kronor.

Å andra sidan bör observeras, att nedbringandet av balansen i regeringsrätten skulle medföra en minskning av andra ofrånkomliga statsutgifter. Som ovan påpekats förorsakar den långa tid, som målen ligga och vänta på att bli avgjorda i regeringsrätten, onödiga ränteutgifter för det allmänna. Att det härvid icke rör sig om obetydliga summor framgår därav, att beloppet av den statliga skatt, som restituerats till följd av regeringsrättens beslut, under år 1949 uppgick till i runt tal 1,6 miljoner kronor och år 1950 till 1,7 miljoner. En omständighet, som ytterligare bör framhållas i detta sammanhang, är att statsverket har att svara även för räntan på restituerad kommunalskatt, som uttagits i enlighet med 1948 års eller senare taxeringar. Hittills har denna förpliktelse varit föga kännbar för statsverket, men i den mån regeringsrätten i sitt arbete hinner fram till de senare årens taxeringar komma statsverkets utgifter för detta ändamål att stiga. Även om det av flera anledningar är vanskligt att ange en exakt siffra för den utgiftsminskning, som står att vinna om väntetiden nedbringas i regeringsrätten, är det dock tydligt att det här rör sig om ganska betydande summor.

Enligt utskottets mening tala sålunda starka skäl för att en tillfällig, ytterligare förstärkning av regeringsrätten snarast genomföres. Det synes därvid ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet kräver emellertid närmare övervägande och utskottet kan därför icke förorda att riksdagen nu omedelbart genomför en lagändring. En utredning i ämnet synes kunna verkställas inom vederbörande departement och torde icke behöva draga någon längre tid. Med hänsyn till angelägenheten av att åtgärder snabbt vidtagas för att råda bot på det nuvarande missförhållandet, bör hinder icke anses möta mot att proposition i ämnet framläggas vid en eventuell höstsession med innevarande riksdag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 60 och II: 90 samt I: 62 och II: 68, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag snarast måtte framläggas för riksdagen till erforderlig utökning av regeringsrådets antal, så att den alltför stora balansen av oavgjorda mål, som för närvarande finnes inom regeringsrätten, inom skälig tid kan nedbringas till normal storlek.

Stockholm den 7 mars 1951.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Olofsson, Cassel, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Ivar Nilzon, Lindgren, Fritiof Karlsson och Georg Pettersson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Johansson i Norrfors, Lindberg, Landgren, Håstad och Gustafsson i Borås*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.